

АГАТА КРИСТИ НЕОБИКНОВЕНА ШЕГА

Превод от английски: Борис Миндов, 1996

chitanka.info

— А това — рече Джейн Хелиър, завършвайки представянията, — е мис Марпъл!

Като актриса тя знаеше как да действа. Явно това беше кулминационната точка, тържественият финал! В тона ѝ звучеше и почтено благоговение, и тържество.

Странното беше, че така гордо обявяваният обект бе просто една блага, нервна на вид стара мома. В очите на двамата млади, които благодарение на Джейн току-що се бяха запознали с нея, личеше неверие и отсянка на смайване. Те бяха симпатични хора; момичето — Чармиън Страуд — стройно и тъмнокосо, мъжът — Едуард Роситър — рус, приветлив млад великан.

Чармиън каза малко задъхано:

— О! Страшно се радваме, че се запознаваме с вас. — Ала в очите ѝ имаше съмнение. Тя хвърли бърз, изпитателен поглед на Джейн Хелиър.

— Мила — отговори Джейн на погледа, — тя е безспорно чудесна. Остави всичко на нея. Както ти казах, ще я доведе тук и така стана. — След това добави към мис Марпъл: — Зная, че *вие* ще ги оправите. Това ще бъде лесно за вас.

Мис Марпъл изви кротките си, порцелановосини очи към мистър Роситър.

— Ще ми разкажете ли — рече тя — за какво е всичко това?

— Джейн е наша приятелка — намеси се нетърпеливо Чармиън. — Едуард и аз сме в доста затруднено положение. Джейн каза, че ако дойдем на нейното парти, ще ни запознае с някоя, която е била... която ще... която би могла...

Едуард дойде на помощ.

— Джейн ни казва, че вие сте най-вещата детективка, мис Марпъл!

Очите на старицата замигаха бързо, но тя възрази скромно:

— О, не, не! Нищо подобно. Просто когато човек живее на село като мен, научава толкова много за човешката природа. Но вие наистина възбудихте любопитството ми. Моля, разкажете ми за проблема си.

— Боя се, че той е ужасно банален... просто за едно заровено съкровище — каза Едуард.

— Така ли? Но това звучи много интересно!

— Знам. Като „Островът на съкровищата“. Но на нашия проблем му липсват обичайните романтични щрихи. Няма точка на карта, обозначена с череп и кръстосани кости, няма напътствия като „четири крачки наляво, западно от курса на север“. Ужасно прозаично е... само трябва да копаем.

— Опитайте ли вече?

— Мога да кажа, че разкопахме приблизително цели два акра! Мястото е готово да бъде превърнато в зеленчукова градина. Тъкмо обсъждаме тиквички ли да отглеждаме или картофи.

Чармиън се обади малко рязко:

— Може ли наистина да ви разкажем всичко?

— Но, разбира се, мила моя.

— Тогава да намерим някакво спокойно местенце. Ела, Едуард.
— Тя ги изведе от претъпканата, запушена стая и по стълбата се изкачиха в малка всекидневна на втория етаж.

Когато насядаха, Чармиън подзе внезапно:

— И тъй, започвам! Тази история води началото си от чичо Матю, чичо — или по право прачичо — на двама ни. Той беше невероятно стар. Двамата с Едуард му бяхме единствените роднини. Той ни обичаше и винаги заявяваше, че когато умре, ще остави парите си на нас. Е, умря миналия март и остави всичко, което имаше, да си го поделим по-равно с Едуард. Това, което току-що казах, звучи твърде грубо — не искам да кажа, че трябваше да умре — всъщност ние много го обичахме. Но от известно време той беше болен. Работата е там, че „всичко“, което остави, практически се оказа абсолютно нищо. А това, откровено казано, беше доста голям удар и за двама ни, нали, Едуард?

Приветливият Едуард се съгласи.

— Разбирате ли — рече той, — разчитахме много на него. Искам да кажа, когато знаеш, че ти идват много пари, не се залавяш... тъ-тъ... с някаква работа, не се мъчиш сам да се замогнеш. Аз служа в армията... нямам нищо съществено извън заплатата си... а и самата Чармиън няма пукната пара. Тя работи като помощник-режисьор в един театър с постоянен актьорски състав и разнообразен репертоар... много интересно и й прави удоволствие... но няма пари в тази работа. Възнамерявахме да се оженим, но не се безпокояхме за паричната

страна, тъй като и двамата знаехме, че някой ден ще бъдем много богати.

— А сега, както виждате, не сме! — каза Чармиън. — На всичко отгоре Анстиз — това е семейното имение и двамата с Едуард го обичаме — вероятно ще трябва да бъде продадено. А Едуард и аз просто не можем да се примирим с това! Но ако не намерим парите на чичо Матю, ще се наложи да продаваме.

— Виж какво, Чармиън — вметна Едуард, — не сме стигнали до най-важното.

— Е, тогава ти говори.

Едуард се обърна към мис Марпъл.

— Ето каква е работата. Колкото повече чичо Матю остаряваше, толкова по-подозрителен ставаше. Не вярваше на никого.

— Много разумно от негова страна — каза мис Марпъл. — Поквареността на човешката природа е невероятна.

— Е, може би сте права. Във всеки случай и чичо Матю мислеше така. Той имаше един приятел, който загуби парите си в някаква банка, и друг приятел, който бе разорен от един избягал адвокат. Накрая стигна до убеждението, че единственото сигурно и надеждно нещо е да превърнеш парите си в чисто злато и да го заровиш.

— Аха — промърмори мис Марпъл, — започвам да разбирам.

— Да. Приятели спореха с него, изтъкваха, че по този начин няма да получава лихва, а той твърдеше, че всъщност това няма значение. По-голямата част от парите си, казваше, трябва да „държиш в сандък под леглото или да ги заровиш в градината“. Тези бяха думите му.

Чармиън продължи:

— И когато умря, не остави почти нищо в ценни книжа, макар че беше много богат. Затова мислим, че именно така трябва да е постъпил.

Едуард обясни:

— Установихме, че е продал ценни книжа и от време на време е теглил големи парични суми, но никой не знае какво е направил с тях. Ала, изглежда, по всяка вероятност се е придържал към принципите си и наистина е купил злато и го е заровил.

— Не каза ли нещо, преди да умре? Не остави ли някакъв документ? Някакво писмо?

— Това именно е вбесяващото. Нищо не каза, нищо не остави. Беше в безсъзнание няколко дни, ала се съвзе, преди да умре. Изглежда двама ни и се изкикоти — тих, слаб, лек кикот. Каза: „Вие ще бъдете добре, мои хубави гълъбчета“. След това потупа окото си — дясното си око — и ни смигна. А после... умря. Горкият стар чичо Матю.

— Потупал окото си — повтори мис Марпъл замислено.

Едуард попита нетърпеливо:

— Това подсказва ли ви нещо? То ми напомни един разказ за Арсен Люпен, където било скрито нещо в стъкленото око на един човек. Но чичо Матю нямаше стъклено око.

Мис Марпъл поклати глава.

— Не... нищо не се сещам в момента.

Чармиън се обади разочаровано:

— Джейн ни увери, че вие *веднага* ще кажете къде да копаем!

Мис Марпъл се усмихна.

— Знаете ли, аз не съм чак магьосница. Не познавах чичо ви, нито какъв човек е бил, не зная нито къщата, нито градината.

— Ами ако ги знаехте? — подхвърли Чармиън.

— Е, сигурно е нещо съвсем просто, нали? — каза мис Марпъл.

— Просто ли? — възкликна Чармиън. — Елате в Анстиз и вижте дали е просто!

Може би не предполагаше, че на поканата ще бъде погледнато сериозно, ала мис Марпъл отсече:

— Е, добре, мила моя, много любезно от ваша страна. Аз винаги съм искала да ми се удаде възможност да търся заровено съкровище. И то — добави тя, поглеждайки ги със сияйна викторианска усмивка — в интерес на любовта!

— Е, видяхте ли! — каза Чармиън с драматичен жест.

Току-що бяха завършили голяма обиколка на Анстиз. Бяха обходили зеленчуковата градина — дълбоко прекопана. Бяха минали през малката горичка, където всяко важно дърво беше разкопано в кръг, бяха гледали тъжно разровената повърхност на някога равната морава. Бяха се качили на тавана, където претърсиха съдържанието на стари кувари и сандъци. Бяха слезли в избите, където измъкнаха неохотно каменни плочи от леглата им. Бяха измервали и очуквали

стените и показали на мис Марпъл всяка старинна мебел, в която имаше или можеше да се предположи, че има тайно чекмедже.

На една маса във всекидневната имаше купчина книжа — всички книжа, които покойният Матю Страуд бе оставил. Нищо не беше унищожено и Чармиън и Едуард бяха свикнали да се връщат многократно към тях, преглеждайки жадно сметки, покани и служебна кореспонденция с надежда да открият някаква незабелязана досега нишка.

— Можете ли да ни подскажите къде не сме гледали? — запита Чармиън с надежда.

Мис Марпъл поклати глава.

— Вие, изглежда, сте били много старателни. Може би, ако мога да се изразя така, малко *прекалено* старателни. Знаете ли, аз винаги съм смятала, че човек трябва да си има някакъв план. Като моята приятелка мисис Елдрич; тя имаше такава мила дребна домашна прислужница, излъскваше хубаво линолеума, но веднъж така се престарала, че излъскала прекалено много пода на банята, та когато мисис Елдрич излизала от ваната, корковата постелка се хлъзнала под нея, тя паднала много лошо и си счупила крака! Много неприятно, защото вратата на банята била заключена, разбира се, и се наложило градинарят да донесе стълба и да мине през прозореца — ужасно неудобно за мисис Елдрич, защото винаги е била много скромна жена.

Едуард се размърда нервно.

Мис Марпъл каза бързо:

— Моля да ми простите. Знаете ли, имам слабостта да се отплесвам. Но едно нещо напомня за друго. А понякога това е полезно. Искан да кажа само, че може би ако се опитаме да си напрегнем мозъците и ни дойде на ум някакво подходящо място...

— Вие се сетете, мис Марпъл — каза Едуард кисело. — Нашите мозъци — моят и на Чармиън — в момента са като празни бели страници.

— Боже, боже. Разбира се, това е много уморително за вас. Ако нямате нищо против, само ще прегледам всичко това. — Тя посочи книжата на масата. — Впрочем ако няма нищо тайно... не искам да изглеждам прекалено любопитна.

— О, няма защо. Но се боя, че нищо няма да намерите.

Мис Марпъл седна до масата и заработи методично с купчината документи. Слагайки всеки от тях отново на мястото му, тя ги сортираше машинално на спретнати купчинки. Когато свърши, няколко минути седя загледана втренчено пред себе си.

Едуард запита не без злорада нотка:

— Е, мис Марпъл?

Мис Марпъл се оборави с леко сепване.

— Моля да ме извините. Много полезно беше.

— Открихте ли нещо показателно?

— О, не, нищо от тоя род, ала мисля, че зная какъв човек е бил вашият чичо Матю. По-скоро като моя чичо Хенри, струва ми се. Обича очебийните шеги. Ерген, очевидно... чудя се защо... може би от някакво ранно разочарование? Методичен донякъде, но не обича много да се обвързва — така е с мнозина ергени!

Зад гърба на мис Марпъл Чармиън направи знак на Едуард. С него искаше да каже: „Искуфяла“.

Мис Марпъл продължаваше да разправя весело за покойния си чичо Хенри.

— Много обичаше игрословиците. А някои хора страшно се дразнят от игрословици. Една обикновена игрословица може да бъде много неприятна. Беше и подозрителен човек. Все беше убеден, че слугите го крадат. И понякога, разбира се, го крадяха, но невинаги. Това му стана фикс идея, горкия. Към края ги подозираше, че подправят храната му, и взе да отказва да яде каквото и да било друго, освен варени яйца! Казваше, че никой не може да бърника в сварено яйце. Милият чичо Хенри, по едно време беше такава весела душа — много обичаше кафе след вечеря. Винаги казваше: „Това кафе е малайско“, с което, знаете ли, подсказваше, че би искал още малко.

Едуард имаше чувството, че ако чуе още нещо за чичо Хенри, ще полудее.

— Обичаше и младите хора — продължаваше мис Марпъл, — ала имаше навика да ги дразни, ако разбирате какво искам да кажа. Слагаше кесийки със сладкиши там, където дете просто не може да ги достигне.

Оставяйки настрана всякаква учтивост, Чармиън се обади:

— Струва ми се ужасен!

— О, не, драга, просто стар ерген, разбирате ли, несвикнал с деца. А всъщност никак не беше глупав. Държеше вкъщи много пари и си беше инсталирал сейф. Вдигаше голяма патърдия за него — все уверяваше колко сигурен бил. И от многото му приказки една нощ се вмъкнали крадци и успели да пробият дупка в сейфа с помощта на химикал.

— Така му се е падало — вметна Едуард.

— О, но в сейфа нямало нищо — каза мис Марпъл. — Разбирате ли, всъщност той държеше парите си някъде другаде — фактически зад няколко тома проповеди в библиотеката. Казваше, че хората никога не вземат от лавицата такава книга!

Едуард я прекъсна развълнувано:

— Я, това е идея. Какво ще кажете за библиотеката?

Ала Чармиън поклати презрително глава.

— Мислиш ли, че не се сетих за това? Миналият вторник, когато ти замина за Портсмът, аз прегледах всички книги. Извадих всичките и ги разтърсих. Там нямаше нищо.

Едуард въздъхна. После, раздвижвайки се, се опита да се отърве тактично от разочароващата им гостенка.

— Много любезно беше, че дойдохте и се опитахте да ни помогнете. Струва ми се, че злоупотребихме много с времето ви. Обаче... ще измъкна колата и ще можете да хванете влака в три и половина...

— О — каза мис Марпъл, — но нали трябва да намерим парите? Не бива да се предавате, мистър Роситър. „Ако не успееш първия път, опитай пак, и пак, и пак.“

— Искате да кажете, че ще продължавате да се опитвате?

— По-точно казано — заяви мис Марпъл, — аз още не съм започнала. „Първо улови заека...“ — както казва мисис Бийтън в готварската си книга — чудесна книга, ала ужасно скъпа; повечето рецепти започват така: „Вземете една кварта сметана и една дузина яйца“. Я да си спомня докъде бях стигнала? Аха, да. Е, ние, така да се каже, уловихме нашия заек — заекът, разбира се, е вашият чичо Матю, и сега трябва само да решим къде е скрил парите. Сигурно е много просто.

— Просто ли? — попита Чармиън.

— О, да, мила. Сигурна съм, че той е избрал най-очевидното място. Тайно чекмедже — това е моето заключение.

Едуард каза сухо:

— В тайно чекмедже не могат да се сложат кюлчета злато.

— Не, не, разбира се, че не може. Но няма причина да се вярва, че парите са в злато.

— Той винаги казваше...

— Така говореше и чичо ми Хенри за сейфа си! Затова силно подозирам, че е било просто някаква заблуда. Виж, диаманти много лесно могат да се сложат в тайно чекмедже.

— Но ние надникнахме във всички тайни чекмеджета. Повикахме дърводелец да прегледа мебелите.

— Така ли, мила? Много умно от ваша страна. Предполагам, че най-вероятно е бюрото на чичо ви. Високата писалищна маса там до стената, нали?

— Да. И ще ви покажа.

Чармиън пристъпи към работа. Свали капака. Вътре имаше преградки и чекмедженца. Отвори една вратичка в средата и докосна пружината в лявото чекмедже. Дъното на средната преграда изщрака и се плъзна напред. Чармиън го изтегли и отдолу се показа плитка вдлъбнатина. Тя беше празна.

— Това се казва съвпадение! — възкликна мис Марпъл. — Чичо Хенри имаше досущ такова бюро, само че неговото беше орехово, а това е махагоново.

— Във всеки случай — каза Чармиън, — както виждате, в него няма нищо.

— Предполагам — рече мис Марпъл, — че вашият дърводелец е бил млад човек. Не е знаел всичко. Хората са били много изобретателни, когато са си устройвали скривалища в ония времена. Казва се „тайна в тайната“.

Тя извади една фиба от спретнатия си побелял кок. Изправи я, пъкна върха ѝ в нещо, което приличаше на дупчица от червей от едната страна на тайната ниша. Без много затруднение издърпа едно чекмедженце. В него имаше снопче избелели писма и един сгънат лист.

Едуард и Чармиън се нахвърлиха едновременно върху находката. С треперещи пръсти Едуард разгъна листа. Но го пусна с възклицание на възмущение.

— Проклетата готварска рецепта. Печен бут.

Чармиън развързваше панделката, която стягаше заедно писмата.
Извади едно и го погледна.

— Любовни писма!

Мис Марпъл реагира с викториански плам.

— Колко интересно! Може би това е причината чичо ви никога да не се е женил.

Чармиън прочете гласно:

„Мой вечно скъпи Матю, трябва да призная, че наистина ми се струва дълго времето, откакто получих последното ти писмо. Старая се да се занимавам с различни възлагани ми работи и често си думам, че наистина имам късмет да видя толкова много от света, макар и да не предполагам, когато заминавах за Америка, че ще пътувам до тези далечни острови!“

Чармиън прекъсна четенето.

— Откъде е това? Охо! Хавай!

И продължи:

„Уви, тези туземци все още не са съвсем просветени. Необлечени и в диво състояние, през по-голямата част от времето си те плуват, танцуват, украсяват се с гирлянди от цветя. Мистър Грей е покръстил някои, ала това е непосилен труд и той, и мисис Грей са печално обезкуражени. Старая се да правя всичко, което мога, за да ги ободря, но и аз често съм тъжна по причина, за която можеш да се сетиш, скъпи Матю. Уви, отсъствието е сурово изпитание за едно любещо сърце. Подновените ти клетви и уверения в любов ме насърчиха много. Сега и завинаги ти имаш моето вярно и предано сърце, скъпи Матю, и оставам...“

Твоя вярна любов: Бети Мартин.

П. П. Адресирам писмото си тайно, както обикновено, до нашата обща приятелка Матилда Грейвс. Надявам се Бог да ми прости за тази малка хитрост.“

Едуард подсвирна.

— Мисионерка! Значи това било любовта на чичо Матю. Интересно, защо не са се оженили?

— Тя, изглежда, е обикаляла целия свят — вметна Чармиън, преглеждайки писмата. — Мавриций... какви ли не места. Вероятно е умряла от жълта треска или от нещо друго.

Сепнаха се от лек кикот. Мис Марпъл явно беше много развеселена.

— Охо, охо — възкликна тя. — Я вижте това!

Тя четеше рецептата за печен бут. Виждайки изпитателните им погледи, прочете:

— „Печен бут със спанак. Вземете парче от бут, шпиковайте го с карамфил и го поръсете с кафява захар. Изпечете в слаба фурна. Сервирайте с пюре от спанак по краищата.“ Какво мислите за това, а?

— Струва ми се гадно — каза Едуард.

— Не, не, наистина би било много хубаво... но какво мислите за цялото нещо?

Внезапен лъч на просветление озари лицето на Едуард.

— Мислите ли, че е шифър... някаква криптограма? — Той сграбчи листа. — Погледни тук, Чармиън, знаеш ли, възможно е! Няма друга причина да се сложи готварска рецепта в тайно чекмедже.

— Точно така — потвърди мис Марпъл. — Много, много показателно.

— Знам какво може да е... — обади се Чармиън. — Симпатично мастило! Хайде да го загреем. Включи електрическата печка.

Едуард включи, обаче никакви следи от писано не се появиха при тази процедура.

Мис Марпъл се прокашля.

— Знаете ли, струва ми се, че си създавате излишни трудности. Рецептата е само указание, така да се каже. Мисля, че писмата са важни.

— Писмата ли?

— Особено — рече мис Марпъл — подписът.

Ала Едуард почти не я чу. Той извика развълнувано:

— Чармиън! Ела тук! Тя е права. Виж... Вярно, пликите са стари, но самите писма са писани много по-късно.

— Точно така — потвърди мис Марпъл.

— Те са само мнимо стари. Обзалагам се на всичко, че чичо Матю сам ги е фалшифицирал...

— Правилно — каза мис Марпъл.

— Цялата работа е измама. Никога не е имало мисионерка. Това трябва да е шифър.

— Мои скъпи, мили деца... всъщност няма нужда да усложняваме всичко. Вашият чичо просто е скроил тази малка шега.

За пръв път насочиха към нея цялото си внимание.

— Какво точно искате да кажете, мис Марпъл? — запита Чармиън.

— Искам да кажа, мила, че в този момент фактически вие държите в ръката си парите.

Чармиън се втренчи в писмото.

— Подписът, мила. Така се изяснява цялата работа. Рецептата е просто едно указание. Ако се махнат всички карамфили и кафявата захар, и всичко останало, какво се получава *в действителност*? Ами бут и спанак, разбира се! *Бут и спанак!* Което значи втели-некипели^[1]! Следователно ясно е, че писмата са важни. И като имате предвид какво е направил чичо ви, преди да умре. Потупал е окото си, казахте. Ето на... това ви дава ключа, разбирате ли.

— Да не сте луда? — каза Чармиън.

— Сигурно, мила, сте чували израза: „Вярвай само на очите си“.

Едуард ахна, очите му паднаха върху писмото в ръката му.

— Бети Мартин^[2]...

— Разбира се, мистър Роситър. Както току-що казахте, няма... не е имало такава личност. Писмата са били написани от вашия чичо и предполагам, че му е било много забавно да ги пише! Както казвате, писаното на пликите е много по-старо... във всеки случай, пликите не са от писмата, защото пощенското клеймо на това, което държите, е от 1851 година.

Тя помълча. После повтори натъртено:

— 1851. А това обяснява всичко, нали?

— Не и за мен — каза Едуард.

— Е, разбира се — рече мис Марпъл. — Сигурно нямаше да бъде ясно и на мен, ако не беше моят племенник Лайонел. Такова мило момченце и страстен филателист. Знае всичко за марките. Именно той ми разказа за редките си скъпи марки и че чудесна нова находка била представена на търг. И добре си спомням, че споменаваше за една марка — *синя за два пенса* от 1851 година. Тя получила към 25 000 лири стерлинги, мисля. Представете си! Предполагам, че и другите марки са нещо рядко и ценно. Несъмнено вашият чичо е купувал от търговци и е внимавал „да замаже следите си“, както казват в детективските романи.

Едуард изпъшка. Седна и закри лицето си с ръце.

— Какво има? — попита Чармиън.

— Нищо. Само ужасната мисъл, че ако не беше мис Марпъл, можехме да изгорим тези писма с чиста съвест, по джентълменски!

— Ах — каза мис Марпъл, — тъкмо това не могат да разберат тези стари джентълмени, които обичат шегите. Спомням си, чичо ми Хенри прати на любимата си племенница като коледен подарък банкнота от пет лири. Пъхнал я в една коледна картичка, залепил картичката и написал върху нея: „Любов и най-добри благопожелания. Съжалявам, но само това мога да направя тази година“. Тя, горкото момиче, се ядосала, като си помислила, че това е от стиснатост, и захвърлила всичко право в огъня. Та после, разбира се, той трябваше да ѝ даде друга банкнота.

Чувствата на Едуард към чичо Хенри претърпяха рязка, пълна промяна.

— Мис Марпъл — каза той, — ще донеса бутилка шампанско. Всички ще прием наздравица за вашия чичо Хенри.

[1] „Бут“ и „спанак“ на английски имат именно такова преносно значение. — Б.пр. ↑

[2] В преносен смисъл „Бети Мартин“ значи „вятър и мъгла“. — Б.пр. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.